

најбоље би било када би сви текстови били објављени у ЈИЧ-у, јер би тако сви југословенски историчари имали могућност за потпунији увид у историографију о свим нашим народима и народностима у посљедњих десет година.

Искуства, како позитивна тако и негативна, упозоравају да четврту књигу (треба да обухвати период 1975—1985) историографије Југославије треба припремати дуже и знатно брижљивије.

Миомир Дашић

НАРОДНИ ХЕРОЈИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Институт за савремену историју и Новинско-издавачко предузеће „Младост“, Београд 1975

Крајем прошле године у припреми Института за савремену историју у Београду и издању Новинско - издавачког предузећа „Младост“ објављена је публикација „Народни хероји Југославије“ у двије књиге. Издавању ове значајне енциклопедијске публикације претходило је договор Савезног одбора Савеза удружења бораца народноослободилачког рата, Института и Издавача.

Још 1957. године објављен је „Зборник народних хероја Југославије“, у коме су дати њихови биографски подаци. До тада је Орденом народног хероја било одликовано 1307 бораца и руководилаца Народнослободилачке војске Југославије. У протеклих 18 година (1957—1975) југословенска историографија о ослободилачком рату и социјалистичкој револуцији знатно је употпуњена значајним научним студијама, објављеним изворима, мемоарима и публицистичким радовима. У протеклом периоду, тј. од појаве Зборника до ове књиге, употпуњени су подаци о животу и раду многих погинулих хероја, као и јединица у којима су били. Осим тога, у међувремену се увећао број народних хероја. Орденом народног хероја одликовано је и више војних јединица, двије болнице, служба обавјештавања и безбједности у Словенији, неколике друштвено-политичке организације и 8 југословенских градова. Све је то наметало потребу да се што комплетније обради живот и рад народних хероја Југославије, иностраних држављана, као и војних јединица, служби, друштвено-политичких организација и градова

којима је додијелено ово највише југословенско ратно одликовање.

Појава ове публикације покљупа се са 30-годишњицом ослобођења Југославије и побједе над фашизмом. У њој је енциклопедијски приказан живот и рад хероја, славом овјенчаних војних јединица, пожртвованост и самопријегор друштвено-политичких организација и подвизи градова у току ослободилачког рата и социјалистичке револуције.

На овој публикацији било је ангажовано 110 аутора из свих република и покрајина. Њихов рад је обједињавала редакција на челу с одговорним уредником др Душаном Живковићем. Књигом су обухваћена 1322 народна хероја из Југославије, 17 иностраних држављана (15 из Совјетског Савеза и по један из Пољске и Чехословачке), 26 војних јединица и установа, 21 бригада, Други крајишки одред „Др Младен Стојановић“, Пратећи батаљон Врховног штаба, Централна партизанска болница на Петровој гори, Централна болница Врховног штаба и Варностно-обвешчевална служба у Словенији, четири друштвено - политичке организације (Ској, СУБНОР, ОК Скоја Дрвар, Удружење шпанских бораца) и градови Београд, Цетиње, Дрвар, Љубљана, Нови Сад, Прилеп, Приштина и Загреб.

Велики број аутора и њихов различити профил у многоме су отежавали рад Редакције, а посебно одговорног уредника. Свакако то се одразило и на квалитет појединих текстова. Осим то-

га, према подацима датим у Поговору, било је мало времена за овако значајно дјело, јер је жеља Редакције и издавача била да се публикација појави у „јубиларној години када прослављамо тридесетогодишњицу слободе и победе над фашизмом“.

Уз биографске податке народних хероја дате су и њихове фотографије, осим за 8 њих, до којих се није могло доћи, јер их неки нијесу ни имали.

Када се анализирају текстови биографских података о народним херојима уочава се различити ниво обраде, понекад и запостављање битног мање важним подацима, сувопарно излагање, понекад и стереотипност лишена топлине и карактеристичних моментата везаних за људе којима је живот био драг али га нијесу жалили када је било у питању ослобођење домовине или њена заштита. Збратимљени слободарским духом и револуционарном идеологијом гинули су на различитим задацима и у разним крајевима Југославије. Гинули су и штитећи интересе ослобођене домовине. У рату им је био исти циљ: ослобођење земље, а у послјератном периоду — заштита њене слободе. Биографски подаци хероја који су преживјели рат потпунији су, пошто су и саме те личности могле да пруже више података о свом животу и раду лицима која су писала њихове биографије. Комплетирање биографских података за оне хероје који су у предратном периоду играли значајну улогу у раду Комунистичке партије и револуционарног покрета а погинули су у току рата било је веома тешко, јер услови илегалног рада и строга конспирација нијесу дозвољавали да многи догађаји везани за њихов рад буду записани. Обрада таквих биографских података зависила је и од тога да ли је аутор изучавао предратни револуционарни покрет и период ослободилачког рата и социјалистичке револуције, или је пак на основу биографских података објављених у Зборнику народних хероја и анкете саставио

биографске податке за такве личности.

Биографски подаци објављени у овој публикацији представљају освјежење и садржајнији су од оних у ранијем Зборнику. Освјежење је и то што су у књизи објављени подаци о свим носиоцима овог одликовања.

Други дио публикације чине биографски подаци са фотографијама страних држављана којима је додијељено ово одликовање.

У трећем дијелу књиге дати су подаци о војним јединицама и установама Народноослободилачке војске Југославије којима је додијељено ово одликовање.

Четврти дио посвећен је организацијама одликованим Орденом народног хероја.

У петом дијелу дати су подаци о градовима — носиоцима овог одликовања.

У шестом дијелу дата је библиографија, урађена на основу грађе за библиографију о народним херојима Југославије, а служила је као приручник за сараднике публикације, као и литературе коју су користили аутори биографија. Библиографијом су обухваћене књиге, брошуре и поједини чланци из часописа и зборника у којима се у цјелини или дјелимично говори о животу и раду народних хероја. Њом су обухваћени и радови о војним јединицама, градовима и регионима, као и неке публикације енциклопедијског карактера.

На крају је дат Поговор и списак аутора текстова.

На жалост, у књизи има доста штампарских грешака, што је велика штета за овакву врсту публикације.

Публикација „Народни хероји Југославије“ има вишеструки значај. У њој су сакупљени најосновнији подаци о животу и раду лица која носе ово највише југословенско ратно одликовање из периода ослободилачког рата и социјалистичке револуције, као и војних јединица, установа, организација и градова који носе ово одликовање. Неки биографски подаци објављени у овој књизи не само што говоре о раду носилаца

овог одликовања већ су и нераз-
двојиви од рада Комунистичке
партије у предратном периоду, о-
слободилачком рату и социјалис-
тичкој револуцији и послјерат-
ном животу Југославије. Најка-
рактеристичнији примјер у том
погледу јесу биографски подаци
о двоструком народном хероју Ју-

гославије Јосипу Брозу — Титу.
Књига ће добро доћи свим њеним
корисницима, као основни приру-
чник за многе податке не само о
носиоцима Ордена народног хе-
роја већ и за многе друге подат-
ке. Зато је за похвалу подухват
приређивача и издавача.

Ј. Р. Бојовић

В. Г. КАРАСЁВ, СЕРБСКИЙ ДЕМОКРАТ ЖИВОИН ЖУЁВИЧ,

„Наука“, Москва, 1974, стр. 334.

Професор Историјског факул-
тета Московског државног уни-
верзитета др Виктор Георгијевич
Карасјов одавно је познат југос-
ловенској научној јавности. Више
година је он, са посебним афини-
тетом, радио на многим питањима
југословенске историје, зналачки
користећи, прије свега, богату ру-
ску архивску грађу и периодику.
Посебно је обрађивао питања сво-
је уже специјалности — историје
балканских Словена друге поло-
вине XIX вијека. Објавио је већи
број запажених научних радова,
а сарађивао је на писању више
уџбеника, приручника и пригод-
них публикација. Тако је Кара-
сјов знатно допринио изучавању
историје Јужних Словена у СССР
и један је од организатора науч-
ног изучавања прошлости бал-
канских Словена.

Посљедњих неколико година
Карасјов је упорно истраживао
живот и дјело српског демократе
Живојина Жујовића, нарочито
његову публицистичку дјелатност
у Русији 60-тих година XIX
вијека.

Донедавно је Жујовић био ма-
ло познат изучаваоцима српске
прогресивне друштвене мисли, а
нарочито онима који су проуча-
вали руско-српске друштвене ве-
зе. До Карасјова историчари ни-
јесу научно обрађивали Жујови-
ћеву плодну публицистичку дје-
латност у Русији, а посебно ути-
цај руске прогресивне мисли на
формирање његових погледа. Ка-
расјов је, зато, поставио себи за-
датак да изучи „руски период“
живота Жујовића од 1859. до 1866.
Прије свега настојао је да откри-

је све написе Жујовића у руској
периодичној штампи и на њима
проанализира формирање њего-
вих погледа. Тиме је истовремено
желио да укаже на улогу Жујо-
вића у учвршћењу руско-српских
односа.

Прије но што је истакао циљ
својих истраживања, Карасјов је
дао опширнији критички осврт
на изворе и литературу и посеб-
но указао на многобројне греш-
ке у литератури о Жујовићу. За-
тим је дао кратак биографски о-
сврт на живот овог српског де-
мократе (1838—1870), посебно се
задржавајући на његовом школо-
вању и публицистичкој дјелатно-
сти у Русији (1859—1866).

Основни извор за изучавање
формирања погледа Ж. Жујови-
ћа у току „руског периода“ њего-
вог живота били су његови напи-
си у руској периодичној штампи,
које је било веома тешко открити.

Других извора (мемоара, архив-
ске грађе и др.) било је врло ма-
ло, па је Карасјову било изузетно
тешко обрадити боравак Жујови-
ћа у Русији. И поред тога, он је
изучио све архивске материјале
из архива у Кијеву, Москви, Ле-
њинграду и већине југословенс-
ких архива, и тако дао потпун
приказ Жујовићевог школовања
и боравака у Русији.

Централни дио књиге чине по-
главља о Жујовићевој публицис-
тичкој дјелатности и формирању
његових погледа на свијет у Ру-
сији. Карасјов је, уз веома стрп-
љив рад, прикупио и утврдио 82
чланка Жујовића објављена у
руској периодици 1861—1869. го-
дине. Придржавајући се задатка